

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต และใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตทหาร แนวทางการจัดการ ผลการดำเนินงานตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวของทหารที่ผ่านมา

พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวของกองพลรบพิเศษที่ 2 มีการดำเนินงานตามนโยบายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นสินค้าหลัก และมีทรัพยากรด้านนันทนาการต่าง ๆ เป็นสินค้ารอง มีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม มีลักษณะของป่าที่สมบูรณ์ ประกอบไปด้วยความหลากหลาย ทั้งชีวภาพพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ ที่เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในพื้นที่ ส่วนในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ได้มีกรอบของการทำงานตามหลักการ และนโยบายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการบริการและการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทหาร กองพลรบพิเศษที่ 2 ในระดับที่ดีมากและมีความต้องการที่จะกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้อีกครั้ง แต่จากการดำเนินงานในปัจจุบันพบสภาพปัญหาที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการบุกรุกทำลายป่าของชาวเขา ส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์ของการเดินป่าท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการนำเที่ยว

- มีความไม่ปลอดภัยในเส้นทางเดินป่าในบางจุด
- ขาดป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ
- ขาดจุดพักชมวิวที่สวยงามและร่มรื่น
- ขาดจุดถ่ายภาพถาวร

3. ด้านการจัดการสร้างจิตสำนึก

- มัคคุเทศก์ที่มีความรู้ด้านนิเวศ ยังไม่เพียงพอ
- การนำเสนอด้านธรรมชาติและนิเวศวิทยายังไม่เพียงพอ

- ขาดคู่มือการสื่อความหมายธรรมชาติในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

4. ด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

- การดำเนินการ การวางแผนและอำนวยความสะดวก ยังมาจากส่วนกลางคือจากทหารระดับผู้บริหาร ประชาชนท้องถิ่นเป็นเพียงผู้ปฏิบัติ อันอาจส่งผลให้เกิดความไม่ยั่งยืนในการทำงานและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- บุคลากรที่มีความรู้ความถนัดด้านการท่องเที่ยวยังมีน้อย

- กลุ่มชาวเขา (ชุมชนข้างเคียง) ยังไม่ได้เข้าสู่ระบบของการท่องเที่ยว เพราะชุมชนกลุ่มนี้ก็คือ ประชาชนท้องถิ่นในความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นกัน

- การทำงานตามสายบังคับบัญชาและตามสายงาน ทำให้ขาดโอกาสในคัดเลือก

บุคลากร

5. ด้านการจัดการด้านการตลาดและบริการนำเที่ยว

- การอ่อนด้านการประชาสัมพันธ์

- รายได้ที่ได้รับไม่ได้รวมต้นทุนทางธรรมชาติที่จะนำมาพัฒนาและบำรุงพื้นที่

- สิ่งจูงใจด้านกายภาพ (สภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว) ยังไม่ดึงดูดเท่าที่ควร

6. การจัดการด้านการส่งเสริมการลงทุน

- บริษัทที่ร่วมลงทุนมีเพียงบริษัทเดียว อาจส่งผลให้ขาดเม็ดเงินในการลงทุน

- ประชาชนท้องถิ่นยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดการในด้านนี้ อันอาจส่งผลให้การดำเนินงานไม่ยั่งยืน

- การอ่อนทางด้านประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะร่วมระดมทุนและขอความร่วมมือทั้งในด้านการลงทุนและการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ

5.1.2 ความสอดคล้องระหว่างแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอาหารกับหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และจากการสังเกตของตัวผู้วิจัย ต่อการจัดการของอาหาร เปรียบเทียบหาความสอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ระบุไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

พบว่าทุกกลุ่มตัวอย่างคิดเห็นว่า การจัดการของอาหารในด้านนี้เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และได้เสนอแนะให้มีการจัดการกับปัญหาที่มีการบุกรุกของชาวเขากลุ่มข้างเคียงในพื้นที่ท่องเที่ยวเดินป่าเชิงนิเวศเป็นอันดับแรกตลอดรวมไปถึงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

2. ด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ

โดยส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า การจัดการของอาหารในด้านนี้เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่มีบางกลุ่มคือ นักท่องเที่ยว และองค์กรเอกชน ที่คิดเห็นว่าจัดการของอาหารในด้านยังมีข้อด้อยในบางส่วน ทำให้การจัดการด้านนี้ไม่ปฏิบัติตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาทิ การขาดสื่อความหมายธรรมชาติ ขาดการแนะนำการปฏิบัติตัวของการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

3. ด้านการจัดการการสร้างความจิตสำนึก

การจัดการของอาหารในด้านทุกกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังมีจุดที่ควรต้องมีการปรับปรุงและเพิ่มเติม เช่น การเพิ่มเติมการให้ข้อมูลด้านระบบนิเวศ การเพิ่มกิจกรรมบางกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดสำนึกในการอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อมในระหว่างการท่องเที่ยวเดินป่าเชิงนิเวศ คู่มือคำแนะนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง เป็นต้น

4. ด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งในการจัดการของอาหารในด้านนี้ ยังไม่ได้นำประชาชนในท้องถิ่นซึ่งก็คือ ชาวเขากลุ่มข้างเคียงเข้าร่วมในโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตทหาร ถึงแม้ว่าจะได้มีการนำครอบครัวและกำลังพลที่สนใจเข้าร่วม

โครงการ แต่ภาพของความเป็นทหารที่มากกว่าการเป็นประชาชนในท้องถิ่น ทำให้เห็นว่า ในการจัดการของทหารด้านนี้ยังไม่สอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสมบูรณ์

5. ด้านการจัดการการตลาดและบริการนำเที่ยว

ทุกกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า การจัดการด้านนี้ของทหารเปรียบเทียบกับศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว เห็นว่า ดี และเหมาะสมที่จะจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่มีข้อด้อยที่มีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ และขาดความต่อเนื่อง ประกอบกับการดำเนินการด้านการตลาดส่วนใหญ่จะเป็นในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก จึงทำให้ขาดความน่าสนใจ และทำให้การท่องเที่ยวที่ได้จัดให้มีขึ้นนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

6. ด้านการจัดการส่งเสริมการลงทุน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยว หรือการดำเนินงานใด ๆ ก็ตาม จำเป็นที่สุดคือ งบประมาณที่จะใช้ในการลงทุน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็เป็นธุรกิจอันหนึ่งที่ต้องมีกระแสของเงินที่จะใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดรวมถึง การนำเงินเหล่านั้นไปบำรุงรักษาพื้นที่ท่องเที่ยว แต่ปัจจุบัน ในการจัดการด้านนี้ของทหาร ทุกกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ยังขาดกระแสของการลงทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุด คือ ขาดการร่วมลงทุนจากชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น คนกลุ่มนี้ คือองค์ประกอบหรือหุ้นส่วนที่สำคัญที่สุด ดังนั้นคณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทหาร กองพลรบพิเศษที่ 2 จำเป็นต้องปรับปรุงและส่งเสริมให้มีกระแสของการลงทุนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

5.1.3 แนวทางการจัดการเปิดพื้นที่ทหารตลอดจนการควบคุมการใช้พื้นที่ทหารเพื่อการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

1. ด้านบุคลากร

- ควรมีการคัดสรรบุคลากรที่สมัครใจและรักในงานบริการ เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริการการท่องเที่ยว
- พัฒนาบุคลากรในด้านการบริการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และนำคนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมดำเนินการ

2. ด้านการดำเนินงาน

- ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานคอยสุเทพ-ปุย สื่อมวลชน เป็นต้น เพื่อการพัฒนาและเผยแพร่ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่แพร่หลาย

- ปรับระบบการทำงานจากระบบการทำงานตามสายบังคับบัญชา หรือความเป็นหน่วยงานราชการ ปรับเป็นการทำงานในภาคธุรกิจมากขึ้น เพื่อความคล่องตัวในการทำงาน

3. ด้านการลงทุน

- ควรจัดสรรงบประมาณในการบำรุงรักษาพื้นที่ท่องเที่ยว
- ระดมทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่น และจากองค์กรท้องถิ่นต่าง

4. ด้านการตลาด

- ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และมากกว่าที่เป็นอยู่
- ดำเนินการตลาดในเชิงรุกมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะในกลุ่มของนักท่องเที่ยวชาวไทย

- ปรับระดับราคาการท่องเที่ยวให้เหมาะสม

5. ด้านการบริการการท่องเที่ยว

- ควรมีระบบของการแนะนำตัว และการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งก่อนท่องเที่ยว ขณะท่องเที่ยว และภายหลังเสร็จสิ้นการท่องเที่ยว

- ปรับปรุงระบบของการป้องกันความปลอดภัยให้มากขึ้น

- เพิ่มเติมการให้ข้อมูลด้านนิเวศ และจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติมากขึ้น

- ควรมีการติดตาม ประเมินผลของการท่องเที่ยวเป็นระยะ ๆ เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวต่อไป

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาศึกษาสามารถอภิปรายในรายละเอียดของการจัดการในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

พบว่าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของพลรบพิเศษที่ 2 เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวพอควร มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติที่มีอยู่เดิมเท่าที่จำเป็น มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว คือไม่เกินกลุ่มละ 10 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เองและของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมดูแลตลอดจนการให้คำแนะนำด้านนิเวศและระบบธรรมชาติ สอดคล้องกับที่มนัส สุวรรณ (2538) ได้กล่าวไว้ในหนังสือนิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยกล่าวว่า ธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัดความสามารถที่จะรับได้อยู่หนึ่งระดับ ระดับความสามารถที่จะรับได้นี้แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านกายภาพและชีวภาพของพื้นที่และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้น ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เกินขีดจำกัดแล้วจะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไป และสอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ที่ได้ให้ความหมายของขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวว่า หมายถึง ประมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ด้วยความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ โดยไม่ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายหรือถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด

นอกจากนี้ ในการจัดการด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของทหาร นอกจากจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดแล้ว ยังส่งผลดีให้ลดอัตราการแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่ของชาวเขา และเป็นการลดการเกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่สืบเนื่องมาจากการที่การท่องเที่ยวได้เข้าไปจัดการกับปัญหาขยะที่มีอยู่เดิม โดยที่ทหารได้มีนโยบายให้ทหารและนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในพื้นที่ จะต้องไม่ทิ้งขยะและร่วมกันเก็บขยะที่มีอยู่เดิมกลงมากำจัดหลังจากที่เสร็จสิ้นการท่องเที่ยว เป็นผลดีที่นอกจากนักท่องเที่ยวจะท่องเที่ยวแล้วยังได้ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการปลูกสร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดของพื้นที่ท่องเที่ยวอีกด้วย

2. การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการนำเที่ยว

กองพลรบพิเศษที่ 2 มีการจัดการโดยมีการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ และปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย ปฏิบัติตามแนวนโยบาย และหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการจัดการด้านนี้จึงมีการบริการโครงสร้างพื้นฐานตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกในพื้นที่ มีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้กล่าวไว้ข้อหนึ่งว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมุ่งเน้นเรื่องคุณค่าธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่จำเป็นต้องเสริมแต่งหรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่ที่ควรเพิ่มเติมก็คือห้องสุขาในบริเวณใกล้น้ำตก ซึ่งปัจจุบันยังมีไม่เพียงพอและในการให้บริการในด้านความปลอดภัยในพื้นที่ โดยเฉพาะในจุดที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย เช่นในจุดการโรยตัวจากหน้าผา ควรต้องมีการเพิ่มเติมอุปกรณ์เสริมที่เพิ่มความปลอดภัยมากขึ้น และในการบริการท่องเที่ยวยังขาดสื่อความหมายธรรมชาติ ที่จะให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นควรที่จะต้องมีการปรับปรุงในส่วนนี้ด้วย โดยต้องทำมาจากวัสดุธรรมชาติ มีการบอกเส้นทาง เพื่อให้ข้อมูลความสำคัญของพืชพันธุ์หรือสัตว์ป่า เป็นระยะ ๆ ตลอดเส้นทางการเดินทาง เป็นการเพิ่มจุดดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว

3. การจัดการการสร้างจิตสำนึก

แนวทางของการท่องเที่ยวที่กองพลรบพิเศษที่ 2 นำมาปฏิบัติ ด้วยความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมและกระแสของการอนุรักษ์ของโลก ประกอบกับบริษัทท่องเที่ยวคือแม่สอดการท่องเที่ยว ที่มีวิสัยทัศน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จึงได้กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว ของกองพลรบพิเศษที่ 2 ออกมาเป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งความมุ่งหมายอันหนึ่งก็คือ ให้ผู้ที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวและสัมผัสแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแห่งนี้ได้เกิดความรู้สึกรักและตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรงหรือเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติเชิงนิเวศ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจและยังเป็นการส่งเสริมสภาพจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย ดังนั้นในการดำเนินการซึ่งหมายถึง การจัดทำมีัคคูเทศก์นำทางที่มีความรู้ด้านนิเวศและระบบธรรมชาติเป็นผู้บรรยายให้ข้อมูลด้านนิเวศแก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับระบบต่างๆในระบบนิเวศระบบห่วงโซ่อาหาร การก่อกำเนิดตลอดไปจนถึงการผุพังและย่อยสลายตามธรรมชาติให้ข้อมูลและความรู้ด้านนิเวศที่ทรงคุณค่าให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่ๆในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ซึ่งจะแตกต่างกับสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่นๆ ที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความสวยงามในธรรมชาติแต่ไม่ได้ดูดซับหรือให้ข้อมูลด้านนิเวศแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าการนำเสนอครั้งนี้ นับเป็นจุดขายจุดใหม่แก่นักท่องเที่ยวที่จะได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติ อีกทั้งยังได้รับ

ความรู้เพิ่มเติมอันจะนำมาประมวลในกระบวนการคิดของตัวนักท่องเที่ยวเองจนก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ รักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ดังที่สุรเชษฐ์ เชนฐมาส (2542) ได้กล่าวในหลักการสากลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่คนที่มาเยือน สร้างจิตสำนึกเพิ่มพูนประสบการณ์ ได้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า โดยจะเห็นได้ว่าการจัดการด้านนี้มีบุคคลที่เกี่ยวข้อง 5 กลุ่มที่สำคัญคือ กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว กลุ่มชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว

ซึ่งการท่องเที่ยวจะพัฒนาไปสู่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาจิตสำนึกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาไปสู่การสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้มีจิตสำนึกทางกรท่องเที่ยวที่ถูกต้อง ในการช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนควบคู่กันไป ซึ่งปัจจุบันในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกองพลรบพิเศษที่ 2 นี้ก็ได้มีการจัดการในด้านนี้แล้ว โดยมีการจัดมัคคุเทศก์คอยให้คำแนะนำด้านนิเวศและสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยวตลอดจนมีการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีการสื่อความหมายด้านนิเวศให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งใน Ecotourism Concept Design and Strategy ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยวและประชากรในท้องถิ่น เป็นการศึกษาที่ต้องการจะหยั่งรากลึกกลงในจิตสำนึกของแต่ละคนให้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่งยวดในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเรา

4. การจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อจะให้ความยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องสร้างโอกาสให้กับชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและโดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวอาหารนี้อาจถือได้ว่ากำลังพลและครอบครัวทหารก็คือชุมชนท้องถิ่นในความหมายที่กล่าวไปข้างต้นเช่นกัน ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกองพลรบพิเศษที่ 2 ผู้บัญชาการก็ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญอันนี้ ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของโครงการท่องเที่ยวกองพลรบพิเศษที่ 2 ข้อหนึ่งกล่าวไว้ว่าเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในหน่วยให้เกิดประโยชน์มากขึ้นและเป็นการสร้างรายได้ให้กับกำลังพลและครอบครัว จึงได้มีการกำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการท่องเที่ยวกองพลรบพิเศษที่ 2 แก่กำลังพลและครอบครัวให้ได้รับทราบอีกทั้งยังเปิดรับสมัครบุคลากรที่ต้องการมีส่วนร่วมในโครงการท่องเที่ยว-

เที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น แม่บ้านทำอาหารและทำความสะอาดเรือนรับรอง ซึ่งก็ได้มีกำลังพลส่วนหนึ่งให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวและทางกองพลรบพิเศษที่ 2 ก็ได้มีการจัดอบรมการนำเที่ยวแก่กำลังพลที่สมัครใจโดยเป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ได้จัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในอาชีพให้บริการแก่กำลังพล ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศข้อหนึ่งคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และมีผลประโยชน์อีกทั้งยังเป็นไปตามรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้กล่าวไว้ คือ การให้มีชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยการชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนรูปแบบนี้รัฐบาล (คณะกรรมการ โครงการท่องเที่ยวทางกองพลรบพิเศษที่ 2) เป็นผู้วางนโยบายและวางแผนโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการท่องเที่ยวเลย แต่ถูกชักชวนจากรัฐบาล(คณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวทางกองพลรบพิเศษที่ 2) ให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการท่องเที่ยวและดังที่ ศุภฤกษ์ สุรางกุล (2542) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมิได้หลายระดับซึ่งในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความเป็นไปได้คือ เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

5. การจัดการส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว

เป็นตลาดของการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในด้านการเป็นสภาพธรรมชาติของพื้นที่ และกิจกรรมทางทหารเป็นจุดขายโดยทั้งนี้จะมีการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว คือ ไม่เกินกลุ่มละ 10 คน สอดคล้องกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้กล่าวไว้คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และจะต้องมีลักษณะของการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักว่าต้องให้ธุรกิจบริการท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และมีการกำหนดอัตราราคาของการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างสูงถือได้ว่าเป็นวิธีการคัดเลือกนักท่องเที่ยวที่ได้ให้นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเป็นผู้ที่มีความต้องการเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริงดังที่ สิทธิกุล บรรพพงศ์

(อ้างใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา,2542) ได้กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีมาตรการการคัดเลือกนักท่องเที่ยวที่สนใจและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคัดค้านการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นกุญแจสำคัญไปสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

6. การจัดการการส่งเสริมการลงทุน

ในการจัดการด้านนี้ของทหารได้มีเปิดโอกาสให้บริษัทนำเที่ยวที่เป็นภาคเอกชนเข้ามา ร่วมลงทุนและให้การบริการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทหารนี้ สอดคล้องกับนโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุนที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้ว่า การลงทุนในธุรกิจของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นนอกจากเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวแล้วจะต้องสนับสนุนการลงทุนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุน นอกจากนี้จะต้องสนับสนุนการลงทุนของชุมชนท้องถิ่น แต่ในการจัดการในส่วนนี้ของทหารยังไม่ได้นำคนในส่วนนี้เข้าร่วมลงทุน สืบเนื่องมาจากการที่ประชาชนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อม

5.3 ข้อเสนอแนะของการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินการจัดการของทหารในพื้นที่ท่องเที่ยวทหารกองพลรบพิเศษที่ 2 โดยพิจารณาหาความสอดคล้องของการจัดการการท่องเที่ยวของทหารกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกและการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่มดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้น สามารถนำมาประมวลและเสนอเป็นข้อเสนอแนะวิธีการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทหารกองพลรบพิเศษที่ 2 ในด้านต่อไปนี้ คือ

1. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
2. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว
3. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น
4. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการการสร้างจิตสำนึก
5. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการด้านการตลาด
6. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการด้านการส่งเสริมการลงทุน

โดยเสนอรายละเอียดในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากการจัดการด้านนี้ทางทหารกองพลรบพิเศษที่ 2 ได้ปฏิบัติได้ดีและสอดคล้องกับแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่แล้วจึงเห็นควรเสนอแนะ ดังนี้

- นำประชาชนกลุ่มข้างเคียงเข้าสู่ระบบของการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของกองพลรบพิเศษที่ 2

- ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ทั้งนี้ก็เพื่อร่วมกันสร้างมาตรการในการกำหนดใช้พื้นที่อีกทั้งเป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ของชาวเขา

- จัดทำแผนการของการจัดการขยะเพื่อรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

- ให้มีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุดเท่าไร เพื่อจะได้นำมากำหนดปริมาณการควบคุมและมาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับเขตพื้นที่ เพื่อป้องกันปัญหาความแออัด ขยะมูลฝอย สิ่งรบกวน การทำลายแหล่งท่องเที่ยว

- จัดทำป้ายประกาศเตือนนักท่องเที่ยวในส่วนของกิจกรรมที่ห้ามกระทำเนื่องจากอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว

- ปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยการจัดทำพื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับหรือไม้ยืนต้นที่ร่มเงาให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว

2. การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

- ปรับปรุงเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางที่เชื่อมชมภายในแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในจุดของการไต่ตัวจากหน้าผา ทั้งนี้ต้องไม่ทำลายธรรมชาติและคุณค่าของการท่องเที่ยว

- จัดทำสื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเป็นระยะประกอบกับการบรรยายด้านนิเวศและอื่น ๆ จากมัคคุเทศก์และมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

- สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อความหมายธรรมชาติอุปกรณ์ในการท่องเที่ยว ตลอดจนการปรับปรุงและการซ่อมบำรุงพื้นที่

- ส่งเสริมบุคลากรท้องถิ่นที่มีความรู้และความสนใจให้เป็นมัคคุเทศก์เฉพาะทาง ที่มีคุณภาพ และถูกต้องตามกฎหมายพร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์โดยจัดให้มีการสัมมนา ฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ

- จัดตั้งหน่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในจุดที่เหมาะสมอีกทั้งจัดเจ้าหน้าที่ประจำจุดในบริเวณที่มีโอกาสเสี่ยงสูงต่ออุบัติเหตุ เพื่อทำหน้าที่คอยเตือน ในขณะที่เดียวกันก็คอยเฝ้าระวังดูแลป้องกันอุบัติเหตุ

3. การจัดการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

- ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตั้งแต่กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้แผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถแก้ไขหรือลดปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย

- ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

- นำชุมชนใกล้เคียง (ชุมชนข้างเคียง) เข้าสู่ระบบของการท่องเที่ยวทวารวดีของพลรบพิเศษที่ 2 เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและเป็นการลดอัตราการบุกรุกทำลายป่า

4. การจัดการด้านการสร้างจิตสำนึก

- การมีสื่อ ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นระยะๆ ในเส้นทางท่องเที่ยวเดินป่า

- จัดให้มีการแทรกข้อความสั้นๆ ที่ประทับใจเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมไว้ในที่ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้ง่าย เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

- จัดให้มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและมีประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เช่น การนำต้นไม้ พืชพันธุ์ เข้าไปปลูกในพื้นที่เดินป่า เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวช่วยดูแลป้องกัน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

- ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อนเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เตรียมพร้อมล่วงหน้า เกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย เมื่อเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ อีกทั้งเป็นการป้องกันผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่อระบบนิเวศด้วย

- มัคคุเทศก์จะต้องให้ข้อมูลด้านนิเวศแก่นักท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง และมีเนื้อหาของการให้ความรู้ที่ชัดเจน มีเทคนิคของการให้ความรู้ที่น่าสนใจ และเข้าใจได้ง่าย น่าฟัง ตลอดจนแนะนำวิธีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องของการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. การจัดการด้านการตลาด

- กองพลรบพิเศษที่ 2 ควรมีสวนีย์การประสานงานด้านการท่องเที่ยวโดยตรง คือ ปัจจุบัน ที่ฝ่ายกิจการพลเรือนรับหน้าที่อยู่นั้น มีงานประจำอยู่แล้ว ในการดำเนินงานด้านท่องเที่ยว

จำเป็นต้องมีการดำเนินงาน การประสานงานที่สะดวก และคล่องตัวซึ่งการที่มีศูนย์ประสานงาน นอกจากจะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานแล้ว ยังส่งผลดีต่อการให้บริการที่สะดวกและรวดเร็ว แก่ นักท่องเที่ยวอันจะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวจุดหนึ่ง

- ควรมีการคัดเลือกบุคลากรที่มีความถนัดและความสนใจที่จะทำงานด้านการท่องเที่ยว เพราะธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นลักษณะของงานบริการ ผู้ที่จะมาทำหน้าที่อันนี้ ที่สำคัญที่สุด นอกจากจะมีความรู้ด้านนี้แล้วยังต้องมีใจในงานบริการด้วย จึงจะทำให้งานดำเนินไปด้วยความราบรื่น และต่อเนื่อง

- ทำการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการตลาด เป็นการวิเคราะห์ถึงโอกาสทางการตลาด และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการตลาดท่องเที่ยว เพื่อได้ข้อมูลที่จะนำไปพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

- พยากรณ์ด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการทำนายหวังคาดคะเนเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้านการตลาดท่องเที่ยว เพื่อจะได้ทราบล่วงหน้าถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะต่างๆ ของความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ลักษณะของการตัดสินใจซื้อ รูปแบบของการซื้อ โดยอาจใช้วิธีการดังนี้ วิธีสอบถามความเห็นจากนักท่องเที่ยว วิธีการใช้ยอดขายหรือจำนวนนักท่องเที่ยวในอดีต และการวิเคราะห์โดยวิธี SWOT ANALYSIS

- ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและภาคเอกชนในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยหน่วยงานกองพลรบพิเศษที่ 2 เองและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องร่วมมือช่วยกันเผยแพร่ข่าวสารทางการท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยว ในตลาดท่องเที่ยวเป้าหมาย ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อชักชวน กระตุ้น เร่งเร้า ให้นักท่องเที่ยวในตลาดท่องเที่ยว เป้าหมายรีบตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว

6. การจัดการการส่งเสริมการลงทุน

- นำประชาชนท้องถิ่นให้เข้าร่วมลงทุน ในรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- เปิดตัวเข้าสู่ระบบของธุรกิจของการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ปรับเปลี่ยนภาพของหน่วยราชการที่ไม่มีความสะดวกและคล่องตัวทิ้งไป ปรับแนวคิดและการดำเนินงานที่เป็นระบบของธุรกิจแต่ต้องอยู่บนหลักการของการทำธุรกิจที่คำนึงด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุป การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ทหารกองพลรบพิเศษที่ 2 นั้นสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือมีองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ที่กล่าวไว้ดังนี้ 1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ คือเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก 2. องค์ประกอบด้านการจัดการ คือ มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต 3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้อง ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการ 4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น

ถือได้ว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวของกองพลรบพิเศษที่ 2 ได้ตอบสนองความพอใจของนักท่องเที่ยว สร้างสรรค์สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดตอบสนองความพอใจ และสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น จึงเชื่อมั่นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของทหาร กองพลรบพิเศษที่ 2 จะก้าวไปสู่ภารกิจของการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป